

Mit den oude doos:

Binnenvaart 1980

Van de redactie

Janus Baks haalt rivier- visserij uit vergetelheid

Woudrichem, het historische vestingstadje dat even ten zuidoosten van Gorkum ligt, vierde op zaterdag 30 augustus zijn eerste visserijdag. Het festijn, dat men om de drie jaar wil herhalen, is bedoeld als een eerbetoon aan de duizenden binnenvissers, die eeuwenlang hun brood hebben verdiend op onze rivieren.

Zalmschouw 'op bedevaart' naar Woudrichem

Woudrichem, dat zo centraal ligt in ons westelijke rivierengebied, was een belangrijk centrum van deze visserij, die tot voor de Tweede wereldoorlog tachtig procent van de inwoners werk en inkomen verschafte.

Het stadje had dan ook een vloot van meer dan honderd zalmschouwen en men wist eigenlijk niet beter of dat hoorde zo. Woudrichemmers visten immers al meer dan 800 jaar. Lang vóór het middeleeuwse slot Loevestein werd gebouwd, visten zij al op de rivieren, sterker nog, mede dankzij hun inspanningen kon Loevestein worden gebouwd. De Heer van Altena verhoogde indertijd namelijk de visserijrechten van de Woudrichemmers om het prijzige Loevestein te kunnen laten bouwen.

Maar wat generaties voor ons hadden opgebouwd wisten wij, 20-ste eeuwers, in enkele decennia de nek om te draaien. Door de vervuiling van de rivieren stierven in een verbluffend hoog tempo de zalm, de elft, de houting en de fint uit op deze wateren en de visserij, die zoveel kleur, vakmanschap en welvaart had gebracht in Heerewaarden, in Heusden, in Woudrichem, in Hardinxveld en in Kralingen verdween – gezien de historische achtergrond – bijna van de ene dag op de andere.

Stichting

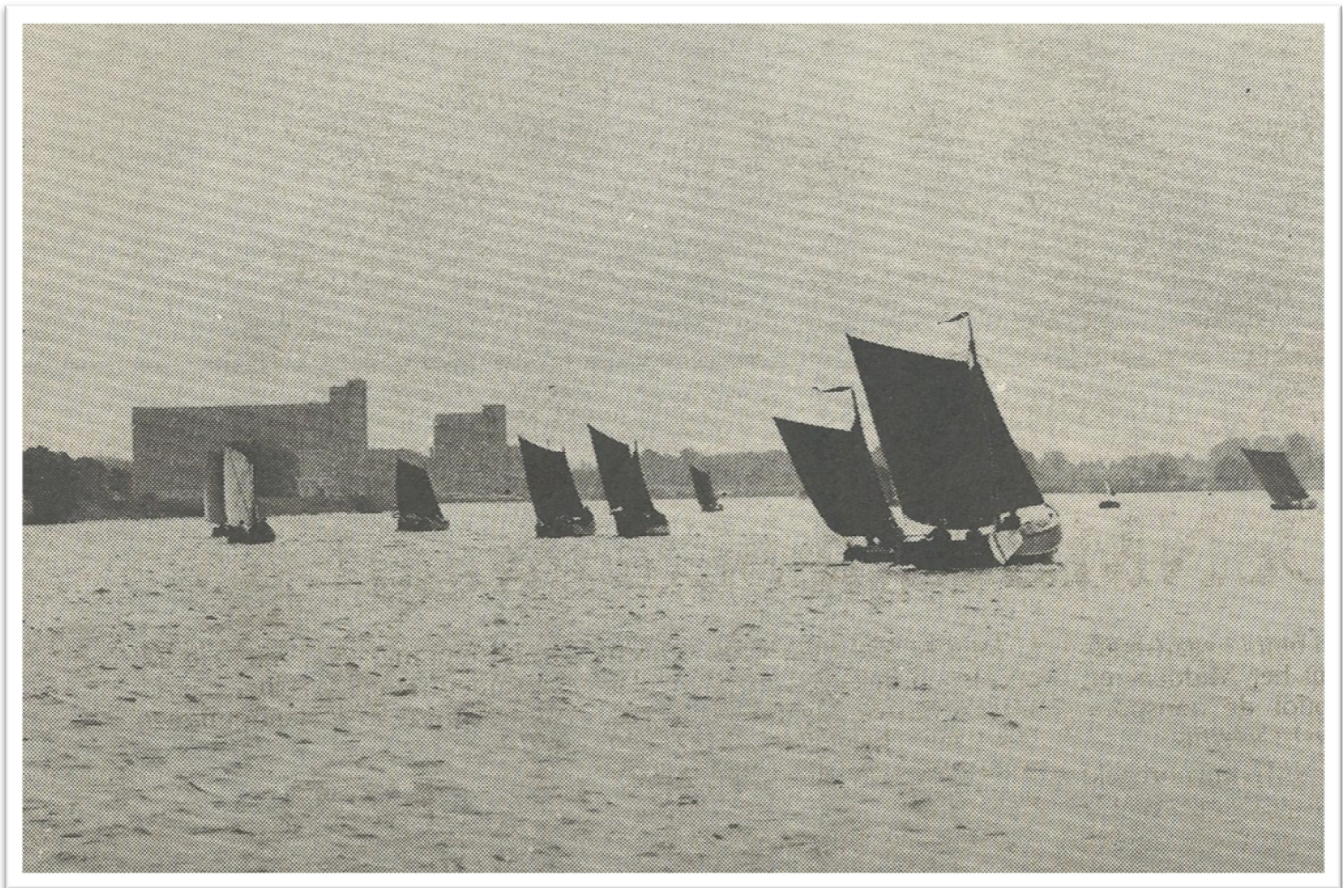
‘Het begint nu eigenlijk pas tot de mensen door te dringen wat hier is gebeurd’, zegt Janus Baks (48), telg uit een Woudrichems vissersgeslacht, veerman (naar Loevestein) en half beroepsvisser. Hij is voorzitter van de Stichting De Oude Vissershaven, die is opgericht om de visserijdagen te organiseren. Het is een tweede initiatief van hem om iets van de vergetelheid te redden. Eerder hielp hij het Visserijmuseum in Woudrichem van de grond te krijgen. ‘Je moet snel zijn als je nog iets wilt vastleggen van alles wat er hier aan visserijcultuur langs de rivieren heeft bestaan.

Nu leven de laatste mensen nog die zelf hebben gevestigd. Over een paar jaar weet niemand er meer iets van. Nu al zijn er hier in Woudrichem op school kinderen die niet weten waarom er in het stadswapen twee vissen voorkomen’.

De vroegere vissers, die nu allemaal boven de zeventig zijn, hebben de laatste jaren van hun leven veelal in de bouw gewerkt of in fabrieken in de omgeving. 'In hun hart zijn ze visser gebleven', zegt de heer Baks, 'tot vandaag de dag. Als de vis was teruggekomen zouden ze hun makkelijke baantje eraan hebben gegeven om weer te gaan vissen. Want dat zit de mensen hier in het bloed.

De ouderen rommelen allemaal nog wat met een bootje en een fuik. Een paar zijn er blijven vissen – op aasvisjes en op paling'.

Schouwen

Woudrichem was op 30 augustus weer een vissersplaats. Men was erin geslaagd om 30 eigenaren van zalmschouwen op te sporen, die de bootjes nu veelal gebruiken voor pleziervaart en sportvisserij. Ze kwamen zeilend voor de Rijkswal, zodat veel mensen het schouwspel konden gadeslaan. 'We laten alleen boten toe in vissermansuitrusting', zegt Janus Baks.

De vissers, die vaak dagenlang van huis waren, woonden onder de huik, een tent op de voorplek van het schip, die door de mast werd opgehouden. Tijdens het zeilen ging de huik omlaag. Dat was een primitief en hard leven. De bootjes, ook wel drijvers genoemd, waren op zijn hoogst ruim zeven meter lang. Het waren platbodemscheepjes met zwaarden en een roer zoals men dat ook op de andere oud-hollandse schepen ziet. Er kon ook mee worden geroeid. Al was er een simpel kacheltje aan boord, 's winters was het leven op de zalmshouwen, waarmee meestal 's nachts werd gevist, allesbehalve comfortabel.

Een wonder

Mét de zalmvisserij is de drijverschuit, zoals het vaartuig ook wordt genoemd, zo goed als verdwenen. Hoewel het een zeer stabiel en uiterst zeewaardig scheepje is, heeft het nooit de belangstelling van de plezierjacht gewekt zoals andere oude vissersscheepjes. Dat Janus Baks en zijn medebestuurders dertig exemplaren hebben teruggevonden van de armada van zalmshouwtjes die de rivieren hebben bevaren, mag een wonder heten. Al vindt hij zelf – als vurig liefhebber van het scheepje, hij heeft er twee – dat het vanzelf spreekt dat de eigenaars er zuinig op zijn en er een eer in stelden om een soort van bedevaart naar Woudrichem te maken. 'Er zijn', zegt hij filosofisch, 'ook nog mensen die iets eerlijks en eenvoudigs weten te waarderen; mensen die eerder geroerd zijn door zo'n onooglijk bootje dat zo'n romantische visserijsfeer heeft, dan door een witte slagkruiser met televisie en badkamer'.

De Woudrichemmers hebben laten zien wat ze allemaal nog van de visserij weten, op de 30-ste augustus. Er werden demonstraties gegeven van het tanen en repareren van netten en van diverse vistechnieken. En het werd allemaal gedaan door Woudrichemmers, die vroeger zelf hebben gevist, of in de toeleveringsbedrijven hebben gewerkt. De oudste van deze actievelingen was 85. 'Alle kennis is er nog', vertelt Baks. 'Wij hadden dan ook geen gidsen nodig'.